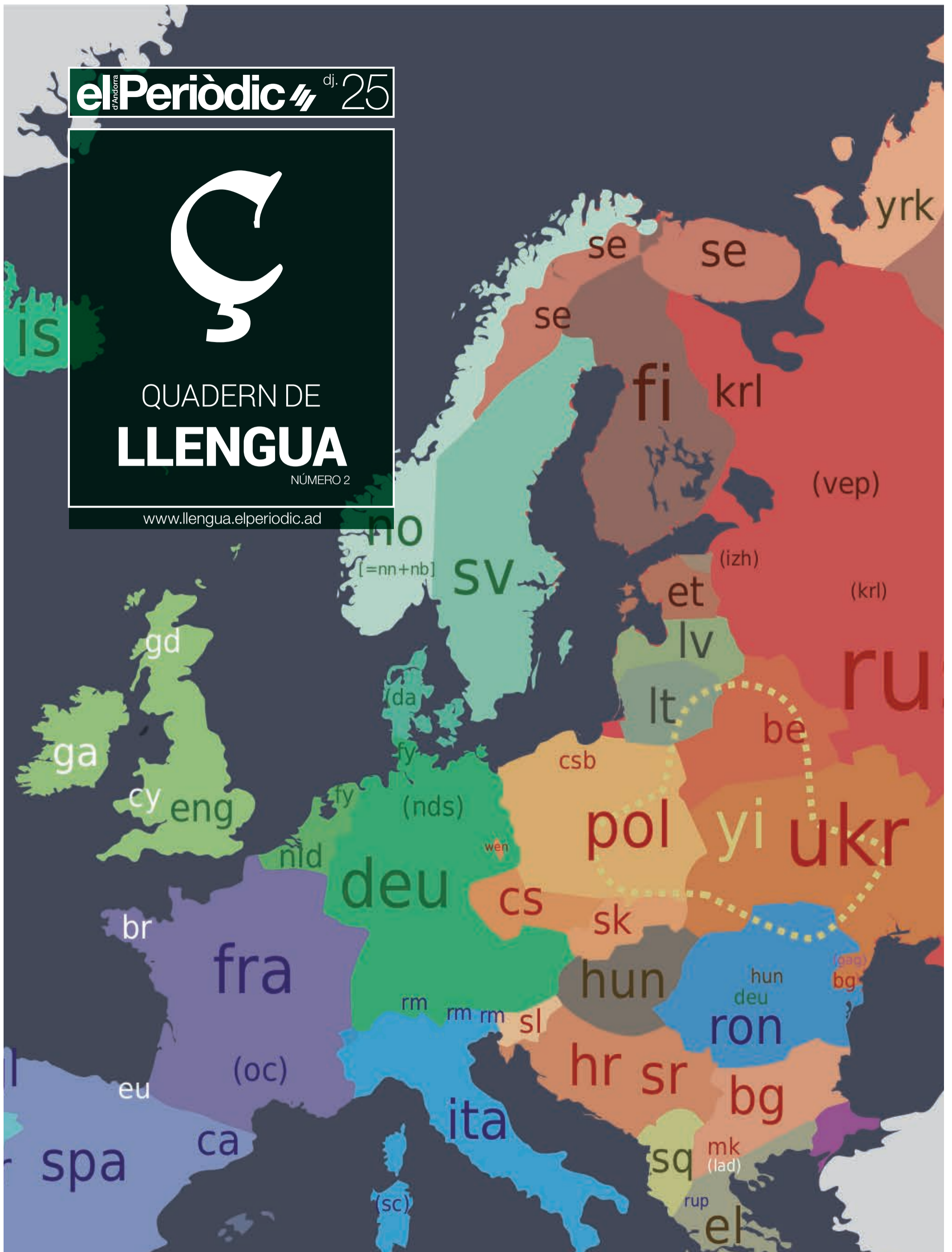

QUADERN DE
LLENGUA

NÚMERO 2

www.llegua.elperiodic.ad

**Llengües minoritàries
o minoritzades?**

▷ Pàgina 2

**10 anys
d'ésAdir**

▷ Pàgina 2

**Entrevista
Ernest Rusinés**

▷ Pàgina 3

**Notícies
de llengua**

▷ Pàgina 4

llengua

LLENGÜES MINORITÀRIES O MINORITZADES?

Català, occità, bretó, basc, cors, arpità, neerlandès i alsacià. A més del francès, aquestes 8 llengües també formen part del mapa lingüístic de França, però no tenen cap reconeixement oficial. Durant anys s'havien anomenat 'patois' (patuès), terme que feia referència a un dialecte, a una llengua pobre, mancada de literatura i de gramàtica. Avui, ja han assolit l'estatus de llengua, però amb un adjectiu que les empo-

breix: regional.

Amés, no només no es fa res per preservar aquestes llengües, sinó que a més, s'impedeix que puguin tenir un mínim reconeixement. De fet, l'Assemblea Nacional francesa ha rebutjat dues vegades la ratificació de la Carta europea de llengües regionals o minoritàries.

Després de la segona negativa, Paul Molac, parlamentari bretó

del grup ecologista Europe Écologie-Les Verts (EELV), ha impulsat la Llei de llengües regionals per acotar-se a la Carta europea. La proposta reclamava fomentar l'ensenyament, l'ús públic i la presència a mitjans de comunicació de llengües no oficials a l'Estat francès. Aquesta vegada, per només un vot, el parlament francès ha rebutjat fer un pas endavant per la normalització de les 'llengües regionals' i ha declinat l'aprovació de la Llei.

FRANCOIS MORI

Segons la UNESCO, actualment hi ha més de 30 llengües amenaçades i es calcula que al voltant de 40 milions de ciutadans de la Unió Europea utilitzen regularment una llengua "regional o minoritària". Els estats membres escullen les llengües que volen preservar i el grau amb el qual volen intervenir.

Nova amenaça

Per altra banda, la nova reforma de la Llei d'Educació Nacional pretén reduir entre un 25% i un 50% les hores d'ensenyament de les 'llengües regionals' a les esco-

les franceses. Actualment, la Llei Peillon, del 2013, regula que "l'ensenyament de llengües regionals s'ha de promoure". Per tant, la nova llei suposaria un clar retrocés,

i a més, resulta incomprensible si tenim en compte que en el cas del català el 40% de les famílies nord-catalanes aposten per una escolarització bilingüe.

L'Estat Espanyol incompleix els compromisos

El Govern espanyol va signar la Carta europea de llengües regionals o minoritàries el 1992, però va entrar en vigor el 2001. La Declaració espanyola especifica que "s'entenen per llengües regionals o minoritàries les llengües reconegudes com a oficials als estatuts d'autonomia de

les comunitats autonòmiques del País Basc, Catalunya, Illes Balears, Galícia, Valenciana i Navarra".

Tot i així, sembla que els compromisos no s'han complert, ja que després del darrer informe emès pel Comitè d'experts que fa el seguiment

de l'aplicació de la CELROM (Carta europea de llengües regionals o minoritàries), el Consell de Ministres del Consell d'Europa ha emès un informe contundent al govern espanyol amb 6 recomanacions per prevenir la discriminació lingüística que pateix la llengua catalana.

Què és la Carta europea de llengües regionals o minoritàries?

És un tractat europeu (CETS 148) que reconeix les llengües considerades "regionals o minoritàries" com una expressió de riquesa cultural i compromet els estats signants a fer-ne possible l'ensenyament i a usar-les a l'administració, justícia i mitjans de comunicació, entre altres àmbits.

ésAdir

L'ésAdir, el portal lingüístic de la CCMA, ha complert 10 anys!

Es tracta d'una eina que recull els 30 anys de feina dels assessors lingüístics de TV3 i Catalunya Ràdio. En un món canviant i amb una llengua en constant evolució, l'ésAdir intenta donar respostes als dubtes més habituals que planteja la llengua. És útil per a periodistes, professors, estudiants o traductors, però també per qualsevol persona que vulgui utilitzar correctament la llengua o bé que tingui alguna inquietud lingüística.

Actualment, l'ésAdir té 33.868 fitxes. També té un compte de Twitter (@esAdir) que supera els 11.800 seguidors.

Els exemples s'extreuen de l'experiència diària i de les noves paraules que genera l'actualitat. No només podrem cercar-hi com hem d'escriure els mots, sinó també com s'han de pronunciar, ja que a més de la transcripció fonètica, també hi trobarem una icona d'un altaveu que ens indicarà la pronúncia.

També hi trobem una completa toponímia de Catalunya, prop de 12.000 títols de pel·lícules o seccions com ara gramàtica i lèxic.

L'ésAdir, segons els responsables, «no és ni un diccionari 'online' ni una enciclopèdia, és l'espai compartit pels lingüistes i els professionals de la redacció que generen continguts per ser emesos, radiats o publicats».

El projecte es va arrencar el 2003, amb la intenció de consensuar i agrupar els materials elaborats pels equips d'assessorament lingüístic de les diverses empreses de la CCMA. Però no va ser fins al 2006 que es va presentar públicament, des d'aleshores es revisen i s'amplien els continguts constantment.

Per altra banda, a la filmoteca s'han doblat o subtitulat 11.898 títols, una tasca que ha estat clau en la normalització de la llengua catalana.

«el 2006 hi havia 13.000 entrades de paraules i ara n'hi ha 33.880. És a dir, hi ha una mitjana de sis entrades per dia. Paraules com «a capella», «rave» o «talego» són una transgressió entre cometes sense que vulnerem cap gran principi. 216 termes, paraules, han acabat entrant en el diccionari»

Ernest Rusinés

Entrevista a Ernest Rusinés

Actualment és cap del Departament d'Assessorament Lingüístic de la CCMA. També ha estat assessor lingüístic de les emissores del Grup Flaix. En un àmbit més acadèmic, ha estat professor associat del Departament de Filologia Catalana de la UB i becari en el programa "Gramàtica catalana" de l'IEC.

amb una preocupació i interès elevats per les qüestions de llengua. Com tot, això pot tenir, i de fet té, un potencial extraordinari per engegar iniciatives per fomentar i millorar els usos lingüístics. Al l'altre cantó de la balança hi ha que, de vegades, podem caure en rigideses, des de totes les bandes. Alguna vegada he sentit dir que en aquest país tothom du a dins un entrenador de futbol i un lingüista, i crec que és un acudit força afinat.

cions fonètiques i morfològiques genuïnes i alhora col·loquials. Pel que fa a la conscienciació dels actors joves, és una feina que fan dia a dia els assessors lingüístics que treballen amb ells. Un dels èxits de la nostra feina és que l'assessor lingüístic se l'entén cada cop menys com un vigilant de les essències; formem part de l'equip i ajudem a fer productes de qualitat.

La tasca de correcció lingüística en els mitjans parlats és molt complexa i no sempre està exempta de certes crítiques. Com rebeu i gestioneu les diverses pressions des del Departament d'Assessorament Lingüístic?

Anar més enllà de la normativa, cosa del tot necessària en els mitjans de comunicació, i el fet que siguem públics comporta indefectiblement que hi hagi crítiques. Nosaltres creiem que el model lingüístic de TV3 i Catalunya Ràdio és totalment vàlid i que no es pot negar que és una història d'èxit. Evidentment, això no vol dir que no ens puguem equivocar, i justament, l'exigència i les crítiques de la nostra audiència ens fan veure molt sovint per on podem millorar. La recepció i la gestió de les crítiques i observacions les centralitza el Servei d'Atenció a l'Audiència de la CCMA.

Citant una afirmació teva "El model de llengua dels mitjans i el de l'escola haurien de coordinar-se". Crec que les dues parts hi estarien d'acord, per tant, què caldria fer per posar fil a l'agulla?

En primer lloc, hauríem de tenir present que cada un tenim el nostre paper i, per tant, no hem de coincidir en tot. I d'altra banda, es pot afirmar que el model de llengua de la programació infantil dels nostres canals té una ortodòxia ben adequada i que no desconcerta l'audiència infantil i juvenil. Per posar fil a l'agulla, potser un bon primer pas seria que tots dos àmbits coneguéssim les necessitats i les inquietuds de cadascun.

En el teu article "Ni tot està per fer ni tot és possible" parles dels nororals de la llengua, els que creuen que la llengua dels mitjans no fomenta prou els usos genuïns i tradicionals de les zones rurals. Creus que el català de TV3 permet que tots els catalanoparlants s'hi sentin identificats?

És l'objectiu, i dècades d'èxit avalen que el camí que es va emprendre en el seu moment era l'adequat. De vegades se'ns critica que pels nostres canals només se sent el català de Barcelona, i no és veritat. Evidentment, el català central hi té un pes molt destacat per raons demogràfiques, però en els nostres mitjans s'hi senten accents diversos sense cap problema. Al llarg dels anys, els equips de lingüistes de TV3 i Catalunya Ràdio han fet molta bona feina per oferir una llengua amb què l'audiència se senti còmoda.

I finalment, a tots aquells que afirmen que és molt millor veure pel·lícules en castellà que en català, com els convenceries que això només són prejudicis lingüístics?

Doncs agafant les versions en les dues llengües d'una mateixa pel·lícula i comparant-ne els detalls. Una observació atenta d'una mostra significativa d'hores de doblatge estic del tot convençut que els faria veure que la idea que el doblatge en català és "pitjor" que el castellà és un prejudici sense fonament objectiu. Els traductors i lingüistes de doblatge fan molt bona feina, i la llengua del doblatge en català és una altra contribució fonamental que s'ha fet des de TV3. Un dels principis essencials del doblatge impulsat des de TV3 ha estat el respecte a l'original, que no vol dir altra cosa que fer bé la feina. ≡

EL PERIÒDIC
ESCALDES-ENGORDANY
@mariacucurull

Com definiries el model de llengua de TV3? Dista gaire dels models de la resta de mitjans de comunicació?

El model de llengua de TV3 i Catalunya Ràdio bascula entre la correcció i l'adequació. Al "Llibre d'estil" de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals s'explicita que perseguim una llengua correcta, adequada, funcional i en evolució constant, comuna, respectuosa i no discriminadora, variada territorialment i amb varietat de registres. Aquests principis donen les coordenades en què ens movem, i que es concreten en les solucions que recollim al portal lingüístic ésAdir. El resultat és un model que crec que té molts punts en comú amb la resta de grans mitjans de comunicació. Si bé sempre hi ha excepcions legítimes, diria que, en aquest moment, la majoria de mitjans tenim una idea compartida sobre la llengua que hem de difondre, una idea que pren com a base la correcció, la flexibilitat i voler

oferir solucions naturals que no sobtin les audiències.

En un mitjà parlat, sigui televisió o ràdio, és evident que el lingüista no és el darrer responsable del que finalment dirà el presentador, periodista, actor, etc. Aquest fet pot causar, de vegades, certa insatisfacció als lingüistes?

La feina dels mitjans audiovisuals és d'equip. El resultat final no depèn d'una sola persona o àrea, i ho hem d'assumir amb normalitat. Hi ha molt factors diferents que intervenen en cada programa de ràdio o de televisió, i els condicionants són múltiples. El directe imposa una pressió de la qual moltes vegades no som prou conscients els professionals que no fem directe, per exemple. D'altra banda, en el cas de les produccions de televisió, hi ha condicionants logístics i perspectives múltiples. En la gravació d'una seqüència d'una sèrie, per exemple, el lingüista pot tenir molt clara quina és la presa bona, però al costat d'això hi ha opinions artístiques o tècniques, i s'ha d'arribar a una solució de compromís. Dit això, haig de reconèixer que sí, que de vegades als lingüistes no ens satisfan

«La nostra història sociolingüística ens ha portat a ser un país amb una preocupació i interès elevats per les qüestions de llengua»

els resultats finals que acaben sortint pels nostres canals de ràdio i de televisió, però això ens ha d'esperonar per millorar, mai per caure en frustracions estèrils que no porten enlloc.

Atès l'èxit de programes relacionats amb la llengua com Caçadors de paraules, Bocamoll o el Gran dictat, creus que ens podríem definir com una "societat amb inquietuds lingüístiques"?

Totalment. La nostra història sociolingüística ens ha portat a ser un país

NOTÍCIES

MÉS DE 100 PERSONES A LA DICTADA

El Centre d'Argermanament Occitano-Català (CAOC) va organitzar el dissabte 30 de gener la XIX edició de la Dictada Occitana a Barcelona. Més de 100 persones van participar en la ja tradicional dictada que té per objectiu afavorir el prestigi i la qualitat de la llengua occitana. Enguany, el text escollit ha estat un fragment del llibre *Escriches de Femnas Tarnesas*, de Ramon Ginolhac.

A més de Barcelona, la dictada també ha tingut lloc a Palma, València, diverses localitats de la Catalunya del Nord i París.

EL CATALÀ ARRIBA A WEINGARTEN

Weingarten és un poble d'uns 10.000 habitants que està agermanat, fa més de 30 anys, amb Olesa de Montserrat. Tantes són les activitats que s'organitzen entre els comitès d'agermanament que fins i tot hi ha matrimonis catalanogermànics fruit d'aquesta connexió.

Després de les darreres eleccions locals a Alemanya, el nou president del Comitè de Weingarten, Siegbert Kolar, ha impulsat un curs de català des del l'ajuntament. El català, però, no és una llengua estranya a Alemanya ja que en 27 universitats del país germànic s'imparteixen assignatures relacionades amb la literatura, la lingüística, la traducció, o bé la cultura catalana.

'MIQUES DE VIDA ALGUERESA'

La televisió de l'Alguer ha estrenat un programa aquest mes de febrer: 'Miques de vida algueresa'. Cada setmana, l'emissió mostrarà un retrat de les tradicions i els costums que han perdurat en el temps a través de les professions dels algueresos. Així, mariners, orfebres, cuiners, botiguers i altres professionals ens ensenyaran com viuen, tenint en compte el llegat de passat, però també ens parlaran de com veuen el demà.

Miquel Serra, el presentador del programa, entrevistarà els diferents personatges en català. Si voleu seguir les emissions, podreu fer-ho a través de YouTube.

MAÓ (SENSE H, COM S'HAVIA ESCRIT SEMPRE!)

El català torna a ser un requisit necessari i no únicament un mèrit per ser funcionari a les Illes Balears. El canvi de la Llei 3/2007 té com a objectiu "prendre mesures de recuperació i foment del català" ja que la llengua "no ha assolit els estàndards de normalitat que haurien de caracteritzar una societat bilingüe". Malgrat que el català és la llengua pròpia de les Illes Balears, en els últims anys ha tingut lloc un declivi en l'impuls i promoció de la llengua catalana, fet que ha provocat "situacions de diglòssia i de retrocés evident de l'ús del català", segons els impulsors de la modificació de la Llei.

A més a més, també s'ha aprovat la modificació de la Llei de normalització lingüística, cosa que implica "l'ús progressiu i normal del català en l'àmbit oficial i administratiu" i fa referència explícita als topònims que tindran "com a única forma oficial la llengua catalana", de manera que prevaldran els noms com s'havien escrit històricament.

BONPREU-ESCLAT, PREMI MARTÍ GASULL

El Grup Bonpreu-Esclat ha estat la candidatura guanyadora III Premi Martí Gasull a l'exemplaritat en defensa de la llengua; així ho ha decidit la votació popular, en què hi han participat 5.000 persones. D'aquesta manera, s'ha volgut reconèixer que la cadena de supermercats és un exemple a seguir per a petites, mitjanes i grans empreses pel que fa a l'ús habitual de la llengua catalana en el món socioeconòmic.

El lliurament va tenir lloc el dilluns 8 de febrer al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona, en un acte presentat per l'actriu Georgina Latre i amb les intervencions musicals de Gemma Humet i Pau Figueres. No hi va faltar la presència del president de la Generalitat, Carles Puigdemont.

10 ANYS CONTRIBUTINT AL FOMENT DE LA LLENGUA

Els Premis Llanterna Digital volen promoure l'ús del català i de l'occità mitjançant curtsmetratges on es percebi una clara reflexió sobre les llengües. S'adrecen a una àmplia franja d'edat, tant a alumnes de primària, secundària i batxillerat, com també a universitaris i al públic en general.

Aquests premis són una iniciativa de la Coordinadora de Serveis Lingüístics de Lleida. El termini és obert fins al 31 de maig del 2016.

Si en vols saber més: www.llanternadigital.cat

UN MÓN DE POESIA

Inspirada en l'univers de les paraules de Joana Raspall aquesta aplicació gratuïta té per objectiu ensenyar als infants poesia i comprensió lectora. Tot jugant, els vostres fills podran anar superant activitats per guanyar poemes i amb el "videorecitant" podreu gravar-los recitant!

Us recomanem aquesta aplicació perquè no només és útil per entrenar la comprensió lectora i la memòria, sinó que a més, també promou valors com l'amor, l'amistat i la solidaritat.

sèries en català

ENCARA NO MIRELS LES SÈRIES EN CATALÀ?

A partir d'ara ja no serà un problema poder veure sèries en la nostra llengua, ja que ha nascut un nou portal www.seriesencatala.tv, un web de sèries subtítolades en català.

Es tracta d'un espai sense publicitat, on es pot accedir amb un registre gratuït perquè tothom pugui veure fàcilment les seves sèries preferides en versió original i subtítolades en català.

MAPA DIALECTAL

- 1 - Jo estimi: Rossellonès
- 2 - Jo estimo: Nord-occidental
- 3 - Jo estime: Valencià
- 4 - Jo estimo: Català central
- 5 - Jo estim: Balearic i alguerès

CRUCIGRAMA

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												
13												

HORIZONTALS: 1. Aquella imbecil·litat que pot atènyer tal pregonesa que causa estupor. Pilar prim / 2. Defecacions reciclades. Augmenten fins a onze el nombre d'anglesos / 3. Imant al cel. Biòleg a la menuda. La Cabré i companyia / 4. Les últimes sacres paraules. Modelador de cabells per a ús de lacanians / 5. De cara és bíblica, d'esquena eivissenca. Ordenar la detenció del secret (o del secreter?) / 6. Em comportaria com un bon client del casino. Tan raret que no té ni vocals / 7. Si és així és que va parir. S'aproximin discretament al tiberi / 8. Practico la I+D. Gairebé com el mateix Quasimodo / 9. Abans i després de la trencadissa. Les seves dues personalitats conegudes són cetaci i balena. De cul al tobogan / 10. Si mai es fan grans hauran de renunciar als graus. Feu la migdiada de cara a la paret / 11. Un terç d'aigua. Veu el carnaval més discordat des del balcó de casa. Els dos terços que faltaven / 12. Vent sobtat a casa d'en Bofarull i la Rut. Cargolí de cabells molt típic dels convergents / 13. Vagant enmig del limbe. Efluvi amb caràcter clarament nacional.

VERTICALS: 1. Pastor de cavalls de la Peguera. Podria ser de l'interès d'aquell biòleg que dèiem / 2. Nucli dur del PSUC. Creixença sense prosperitat. Cor de puma / 3. Té un acord tàctic que els altres xerren i ell escolta. Estan en consonància amb la nosofòbia / 4. Enganxat a la comunitat. Si venera sant Jordi és per orgull nacional / 5. Una coça com aquesta podria arribar a causar una topada. Al gust preferit de Shakespeare / 6. Un a la romana. Fa ofrenes que el poden fer confondre per uns grans magatzems. Només la meitat del llegum, va / 7. Quina fruïció, en veure la delicadesa de na Leticia! Tot i ser apèndix d'un cuc és capaç de donar corda al català / 8. Electricitat insuficient. S'assembla molt a un rasclat però és una llima. Obre la nevera / 9. D'aquest d'ara ja en portem consumit un quinze per cent. Llangardaix neozelandès que et carrega el mort de la tara (però en italià) / 10. Va cap dalt. No són coses dels altres ans dels atris. Cuc acèfal / 11. Burles que el liberalisme ha tornat a posar de moda. Grec molt oliós / 12. Delata que el cor ja n'està tip. Exposo a un excés de llum i de repics de bateria.

* Trobaràs les respostes del mes passat a www.llengua.elperiodic.ad

La paraula del mes

CRUCIGRAMA

► Encara que no sigui normatiu, hem decidit canviar la secció "mots encreuats" per "crucigrama" perquè qui els elabora és Pau Vidal i és un gran defensor de l'ús del terme crucigrama.

Cruci- és la forma prefixada del mot llatí *crux*, *crucis* i significa creu; -grama és la forma sufixada del mot grec *grámma*, que significa lletra, descripció o dibuix.

► Per què el DIEC no recull *crucigrama*, en canvi, hi trobem *pentagrama*, *telegrama* i *cardiograma*?